

Після революції 1917 р. парк вже ніхто не доглядав. В роки Другої світової там вирубували чимало дерев. У 1950-х рр. через технічні проблеми на одному з водосховищ «Веселі Терни» дуже підтопило, у воді загинуло багато 100-200-літніх дубів. Залишилось нині декілька дубів, що пам'ятають ще гостювання тут Богдана Хмельницького в 1648р [3].

У 1974 р. землі парку взяті під охорону. Але окрім школярів та волонтерів ними ніхто не опікується.

Збереженням парку опікується також місцева філія Криворізького краєзнавчого музею, яка радо надала нам інформацію щодо об'єкту нашого дослідження.

У «Веселих Тернах» час від часу проводяться прибирання, організовані школярами, поліцією або волонтерами від команди «Зелений центр МЕТІНВЕСТ»

Розроблені численні туристичні маршрути, що не оминають увагою історію колишньої садиби Харіна. З нею знайомлять відвідувачів відомі місцеві краєзнавці, такі, як В. Казаков, та культурно-громадський центр «Шелтер+»

Також міська рада неодноразово обіцяла надати парку «Веселі Терни» статусу заповідника. Але цього досі не відбулося.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тротнер В. Прогулянка старовинним парком [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kdpu.edu.ua/pryroda-kryvorizhzhia/pryroda-ta-liudy/ekolohichna-storinka/3213-prohulyanka-starovynnym-parkom-park-veseli-terny.html> [26.11.2017]
2. Гусейнов Г.Д. Господні зерна [Текст]: у 10 т. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2000 – 572 с. – 6 т.
3. Шукач. Старовинний парк Харіна. «Веселі Терни» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.shukach.com/ru/node/20398> [7.04.2013]

Ярослав Лисейко

(Львів)

ПОЛОТНО ІЗ АЛЕГОРИЧНИМ ЗОБРАЖЕННЯМ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ У КОЛЕКЦІЇ ЛЬВІВСЬКОГО ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ

Алегоричне зображення Речі Посполитої, одне з яких нині знаходиться в експозиції відділу давньої історії України Львівського історичного музею, є однією

із кількох десятків збережених нині реплік, що перемальовувалися і тиражувалися ще довго після створення оригіналу в останні роки існування Речі Посполитої.

Картина пов'язана з сеймом за часів Станіслава Августа. У Польщі полотно відоме під назвами «Szlachta w mundurach wojewódzkich» і «Szlachta na polu elekcyjnym». Припускають, що полотен-першовзвірців було стільки, скільки вказаних на картині воєводств і земель. Ці композиції виникли як наслідок устав 1776 і 1780 рр., за якими сейм Речі Посполитої впровадив так звані воєводські строї сеймових послів, що обирались кожним воєводством. Метою такого кроку було запевнення чисельності і єдності учасників сейму, підкреслення шляхетської рівності, а водночас захист народного одягу перед закордонними, зокрема французькими модними віяннями. Невдовзі після створення полотна Річ Посполита перестала існувати як держава. Картина, символізуючи цю країну як шляхетську республіку, набула нових глибших змістів, ставши символом втраченої державності, що власне пояснює таку популярність сюжету серед шляхти і тиражування полотна навіть через цілі десятиліття після поділів Речі Посполитої [1].

Варіант картини, що нині експонується у Львівському історичному музеї, походить зі збірки музею Яна III Собеського, де вона була відома під назвою «Туру szlachty polskiej w strojach ziem i wojewódstw Polski» (Інв. № Ж-1478). На полотні розміром 70x117 см зображена 31 фігура шляхтича в національних строях. Позаду намальоване шатро із прапорами Польщі і Литви. Полотно обрамлене гербами воєводств і земель Речі Посполитої. Всього зображено 46 гербів, також внизу осібно намальований герб міста Кракова. Внизу картини виписані назви 48 воєводств і земель Речі Посполитої [2, арк. 5зв.-6].

Композиційно увагу глядача передусім приковують строї шляхти, яка зображена на передньому плані картини. Специфіка польського строю була пов'язана із східними впливами. Тодішнім полякам східні взірці одягу були ближчі ніж рококова естетика паризьких салонів. Чоловічий убір складався з довгого, нижче колін верхнього кунтуша і спіднього жупана. Їх перев'язували шовковим паском, а до убору збоку чіплялася шабля – неодмінний атрибут шляхетства. Цілість доповнювали сап'янові високі чоботи і шапка з хутряним отоком, оздоблена перами

і брошкою. Цей стрій підкреслював чоловічі риси характеру – сміливість, мужність і відвагу. За переконанням шляхти, всіх цих ознак був позбавлений західний стрій. Загалом варто відзначити, що наприкінці XVIII ст. у моді річпосполитської еліти відбувалася війна кунтуша і фрака. З одного боку, із Заходу проникала рококова мода, яка демілітаризувала мужчину, і передусім намагалася зробити його привабливим для жінок. Натомість, на тлі поділів Речі Посполитої почалось відродження польського традиційного одягу, що символізувало повернення до давніх традиційних цінностей. В часи ж, коли створювалось полотно, одяг щораз більше ставав засобом суспільної комунікації, зокрема на сеймиках, що відігравали роль своєрідних театральних сцен у середовищі локальних еліт [3, s. 11, 15].

Інша частина композиції – шатро позаду зібрання шляхти із прапорами Корони Польської та Великого князівства Литовського. Ця символіка художником обрана не випадково. Шатро можна зустріти у шляхетській геральдиці – воно символізує життя як у військових походах, так і життя в богоугодний, аскетичний спосіб, неприв'язане до матеріальних цінностей. Образ шатра перегукується із символікою покрову, завіси, яка щось за собою приховує, але й водночас символізує небесне покровительство. Із шатром пов'язаний здавалося б нейтральний задній фон картини – хмари та гори. У комплексі подібний образ відводить нас до сюжету із біблійної книги пророка Ісаї: *«Ісаї 4.5. І створить Господь над усяким житлом на Сіонській горі та над місцем зібрання удень хмару, вночі ж дим і блиск огню полум'яного, бо над всякою славою буде покрива... І буде шатро удень тінню від спеки, і захистом та укриттям від негоди й дощу!»* [4, с. 685]. Такою метафорою художник бажав підкреслити річпосполитську республіку не лише як людське, але й Боже творіння, а головне зібрання громадян країни – сейм Речі Посполитої, як важливу державну справу, що перебуває під Божою опікою.

Таким чином, алегоричне зображення Речі Посполитої стало важливим символічним сюжетом у колективній пам'яті шляхти – сучасників та нащадків тих, хто брав участь у політичному житті Польщі в останні роки її існування. Полотно стало символом туги за втраченою державою і узагальненим образом особливих республіканських порядків цієї країни. Картина є теж цікавим джерелом

територіальної геральдики і навіть виявом політичних претензій, показаних у деяких гербах і назвах історичних земель, зображених на полотні як складових Речі Посполитої.

ЛІТЕРАТУРА

1. Stopyra M. Szlachta w blasku swej chwały // www.muzeum.rzeszow.pl [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.muzeum.rzeszow.pl/pl/node/148.
2. Інвентарна книга експонатів фондової групи «Живопис». – Арк. 5 зв. – 6.
3. Możdzeń J. Mundury wojewódzkie a renesans polskiego stroju narodowego w epoce stanisławowskiej // *Sensus Historiae*. – Bydgoszcz, 2011. – Vol. IV. – S. 11-31.
4. Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового заповіту. – М., 1989. – 959, 296 с.

Роман Мельник, Віра Мельник

(Львів)

УЧАСТЬ В. ПЕТРИВА В ДІЯЛЬНОСТІ НАУКОВОЇ КОЛЕГІЇ УКРАЇНСЬКОГО МУЗЕЮ-АРХІВУ В ПРАЗІ

Одним з важливих і водночас малодосліджених аспектів історії української політичної еміграції в Європі міжвоєнного періоду є вивчення її діяльності, спрямованої на організацію збирання та збереження української історико-культурної спадщини за кордоном. Актуальність даної проблеми сьогодні обумовлюється кількома факторами: «по-перше -історико-джерелознавчим: необхідністю відображення діяльності української еміграції даного періоду у всій її повноті та багатогранності; «по-друге -архівознавчим: визначення внеску української еміграції у створення та збереження документальних колекцій україніки за кордоном, що зокрема передбачає відтворення процесу заснування та діяльності архівних центрів, визначення джерел їх комплектування, особливостей організації збереження та опрацювання матеріалів, шляхів їх переміщення та сучасного місцезнаходження; «по-третє - музеєзнавчим: визначенням важливості виникнення та функціонування музейних установ зарубіжної україніки загалом.

Діяльність генерала Всеволода Петріва в еміграції відзначалася високою активністю і різноплановістю. Зокрема варто відзначити його активну як на той час громадсько - освітню, науково-теоретичну та музейницьку діяльність. Так,